

zobowiązanie teorii 2001r. A. Rojewski
oprac. teorii 2014. A. Rojewski

III Powstanie
śląskie 1921r.

for. braku

BUCZEK Maria

I v. Wichtorska
zd. ?

2942/USK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

2992/184

II. Buczek Marie

IV. Wiehtorowska

2 d ?

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

✓ K. 5, s. 10

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV Korespondencja

✓ K. 3, s. 4

V. Wpisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”)

3

VI. Fotografie

II Materiały uzupełniające relację

1. Ankieta "socjologiczna" opracowana przez Irenę Królikowską z W-og w 1967r. Cel badawczy, dot. losów Komendantek I i II Armii W.P.

Ankieta wypełniona własnoręcznie przez Marię Buzek uczestniczkę ruchu zbrojnego III Powstania Śląskiego w 1921r.

oryginal, oryg. K. 3, s. 6

2. Uzupełnienie do ankiety, opis losów Marii Buzek i jej rodziny

oryginal, oryg. K. 2, s. 4, (podpis Buzkova Maria)

Materiały przekazane do Fundacji, dzień przekazania WSK
Irena Królikowska 4 2000r.

~~20/37~~

Irena Królikowska
Warszawa 10, ul. Sempołowskiej 3 m.25.

Warszawa, dnia1967r.

A N K I E T A

Zamierzam napisać pracę o losach komendantek po wojnie. Jako jedna spośród Was, pragnę poznać historię Waszego życia, która pomoże mi zbadać wpływ służby wojskowej kobiet na ich późniejszą pozycję w społeczeństwie i rodzinie. Proszę więc uprzejmie o szczerą odpowiedź na postawione niżej pytania, ewentualnie dołączenie na osobnej kartce swego życiorysu. Jeżeli pragniecie pozostać nieznane, ankiety można nie podpisywać lub podać tylko wybrany pseudonim. Mile widziane wszelkie zdjęcia, które po wykorzystaniu, na życzenie adresatki, mogą być zwrócone.

Z góry dziękuję za współpracę.

1. Po demobilizacji osiedlił się: / odpowiednie podkreśl/
w mieście stołecznym,
w mieście wojewódzkim,
w mieście powiatowym,
w małym miasteczku,
na wsi,
w osiedlu.

Dlatego:

był to moje rodzinne miasto

2. Opisz pokrótce warunki, w jakich odbywał się Twój start życiowy po zdemobilizowaniu:

W roku 45 zgłosił się do rekrutacji i pracował
w kasie oficerskiej w charakterze kierownika.
Po likwidacji powierono mu kierown. stacjami: pracownik fiz.
Następnie przeszedł do Związku m. j. k. i pr. ...
jako prac. umysłowy; został przepracowany do 1958 roku
i przyznano mu w całości na rty stan zdrowia i wiek, renty
pracownicze.

W roku 1945 wyszedłem po raz drugi za Józefa Burka, również za członka związku polaków z za odry który 2 mar 1952 - uderzył w się około spotkania i prowadził bym w ostatnim ciągu chętnie dla Polaki ludowej gdy by mi równie nato pozwoliło ponieważ bardzo bym przyszedł.

Dok. N. Letn. 4094. 27.08.67. OXU-7404. 15.08.67.

12 a. 100. 4

3. Start ten wydatnie ułatwiła Ci : rodzina,
 przyjaciele,
 państwo,
 społeczeństwo,
 instytucje społeczne,
radziłaś sobie całkowicie samodzielnie. /odpowiednie podkreśl/

4. Czy rozpoczęłaś naukę po zdemobilizowaniu:
 tak,
 nie.
Jeżeli tak , to dlaczego uważałaś to za konieczne:

5. Rozpoczęłaś naukę - dokształcanie się:

- już w roku 1945,
- kilka lat później, /kiedy/
- kilkanaście lat później,
- wcale nie uczyłaś się,

kursy odtwarzające myśli zrymności w Holmii
46 roku - i 1953 - 1956 - strażni
gdzie później awansowała na starszą
naszp. Kier. Urzędu Stan. Cyw.

6. Jeśli rozpoczęłaś naukę, to czy:

- ukończyłaś szkołę podstawową,
- " " " zawodową,
- " " " średnią ogólnokształcącą,
- " " " " zawodową,
- wyższą.

8 lat szkoły podstawowej
nie
nie
nie
nie

7. Co zdecydowało o takim wyborze:

Jeżeli przerwałaś naukę, to podaj przyczyny tej decyzji / ile klas ukończyłaś:

8. Podaj zawód , w jakim pracujesz:

emerytka - 1.467 emeryt.

a/ Ile zarabiasz / jakie masz gospodarstwo/ :

tylko z emerytury

b/ Jakiego posiadasz mieszkanie:

1 pokój 4 x 4 m.

c/ Czy posiadasz: Telefon,
radio,
telewizor,
adapter,
pralkę,
lodówkę,
odkurzacz,
inne;

nie
nie
nie
nie
nie
nie
nie

9. Czy lubisz swoją pracę: tak,
 nie.

Dlaczego tak jest?

chorob i risk

10. Czy fakt, że byłeś żołnierzem:

- ukatwiał Ci - załatwianie spraw osobistych w urzędach,
- otrzymanie pracy,
- dostanie się do szkoły,
- otrzymania mieszkania,
- awans w pracy,
- nie miał żadnego wpływu,
- utrudniał,
- nie przyznawałaś się do tego.

Podaj ciekawsze przykłady ilustrujące powyższą odpowiedź:

11. Czy służba wojskowa wyrobiła w Tobie:

- poczucie własnej godności:	Tak,	nie.
- odwagę:	tak,	nie.
- wytrwałość w dążeniu do celu:	tak,	nie.

Czy możesz poprzeć to jakimiś przykładami:

12. Czy jesteś zadowolona ze swych osiągnięć:
- osobistych	tak ,	nie.
- zawodowych	tak ,	nie.
- społecznych	tak ,	nie.
- naukowych	tak ,	nie .
- małżeńskich	tak ,	nie.
- towarzyskich	tak ,	nie.

13. Czy utrzymujesz więź z kombatantkami :

Tak, nie.

Dlaczego: *przez m. m. więź z k. Bojow. o wol. Am.*

14. Opisz swoje osiągnięcia w pracy:

*przez lata mi dużo zadowolenia i satysfakcji
i mi pozwoliło myśleć o cięślim prężym
okupacyjnym*

15. Napisz , kiedy wyszłaś za mąż, czy małżeństwo jest udane, ile masz dzieci,
w jakim wieku:

*Małżeństwo pierwsze było udane z którego i wyšlo
~~6~~ 6 - cioro dzieci z których troje zginęło
podczas okupacji. Drugi mąż był dla mnie bardzo dobry
i starał się w miarę możliwości przeżyć okupację
zatrzymując i wychowując - wspólnie z nim wychowałam 3 synów i 3 córki
olga córki - Popiołkowskiej w Warszawie - Obecnie Prorektora*

16. Podaj, gdzie uczą się /uczyły się / Twoje dzieci:

*{ Akademii Śląskiej
Kazimierza Popiołki*

- Jak kierowałaś ich losami:

- Czy nie zawiodły pokładanych w nich nadziei:

17. Czy Twoja rodzina szczeni się tym, że byłeś żołnierzem:

- tak, bardzo,
- tak,
- jest obojętna,
- nie.

Zilustruj to przykładami:

18. Czy swoją przeszłość żołnierską wspominasz z przyjemnością, czy z niechęcią:

Dlaczego tak jest:

a/ czy uważasz, że służba wojskowa wpłynęła ujemnie na Twoją kobiecość?

Podaj przykłady:

b/ czy uważasz, że służba wojskowa dała Ci jakieś szanse życiowe ?

Podaj przykłady:

c/ czy ktoś Ci wytykał w sposób przykry okres służby wojskowej?

Podaj przykłady:

19. Czy Twoja córka /dzisiejsza młodzież/ byłaby, Twoim zdaniem, zdolna pójść w Twoje ślady, gdyby zaszła tego potrzeba?

tak

20. Podaj:

a/ Ile miałas lat w chwili mobilizacji: 29 lat - ~~po~~ III. powst. śląski

b/ Jakie miałas wykształcenie?

8 lat szkoły powszechnej

c/ Gdzie mieszkałaś przed wojną:

- miasto stołeczne,
- miasto wojewódzkie, wojew. Katowice
- miasto powiatowe, Rybnik
- miasteczko,
- wieś,
- osiedle.

d/ Gdzie mieszkałaś przed mobilizacją? w Rybniku

e/ Gdzie pracowałaś?

od 1945 w Raciborzu

f/ W jakim stopniu wojskowym opuściłaś wojsko? —

g/ Jakie otrzymałaś odznaczenia i kiedy?

1) Krzyż Powstańcy Śląski

31. marca 1958 roku

Nr Leg. C-6971

21. Czy chciałabyś coś jeszcze od siebie dodać:

2) Zastwione w Opolskim

Nr. Leg. 307. wył. 21. listop.

1966

3. Krzyż Kawalerski

Nr. Leg. L-12600

wył. 28. marca 1967 r

prof. T. S. awg.

Jeszcze raz dziękuję Ci za udzielenie pomocy w tej pracy.

20 Nr. 16. 1)

~~20/11~~
26/11

Mój pierwszy mąż Jan Wiktorowski
na skutek choroby zmarł w powsta-
nin - zmarł 1931 roku w Rybniku.

Był to dla mnie duży ciężar
zostając sama z sześciorgiem dziećmi
musiałam ciężko pracować żeby
dzieci wychować na dobrych obywateli
Polski Ludowej. Starszy Syn Marian
wykładał w szkole, drugi Syn Andrzej
był mechanikiem w rybnickiej Hucie
Naszy - obecnie mechanikiem w
Strocinie Lubelskiej, jego syn
jest w wojsku - najmłodszy syn
Tadeusz ukończył do Głównego
w Rybniku. Córka najstarsza Wanda
była moją podopieczną.

Druga córka chodziła do szkoły
Handlowej w Rybniku, była żoną
Profesora Kazimierza Popiołki
obecnie Prokuratora

rent!

2)

Przedtemi śląskimi w Katowicach -
 Reginsta w obronie Warszawy w roku
 19944. Tania córka pomagała pracom -
 obrotu mi gospodarst. dom. Po wkroczeniu
 okupanta Hitt. starsza córka Wanda wyjechała
 do Warszawy do państwa Popielkino. Podczas
 Tapanki wywieziona jest do Saksonii do obozu
 pracy z czego odmiota kalectwo na całe
 życie. Po Najstarszy syn Reginsta w wojaku
 gdzie zabrali jego Hitlera we. Drugi syn
 Gustaw blizko przesł wojakami okupanta
 ukrywając się w Krakowie - został
 jednokowo ztapany i osadzony w Monte-
 Lupich, przesłaniem skopany (bity
 przesł oprawców Hitlerowskich, nie
 wiedział nawet jak się dostał do Tarnowa
 i po paru dniach został wywieziony do
 Oświęcimia - został na tym miejscu
 ciężkiej pracy i tortur został morder-
 cy. Najmłodszy syn mimo że jego
 bratem, został zaciężisty do ciżb.

3) kiej prężył jako sierżant w lotnictwie,
- zginął w 17 fura mając 17/2 roku.

Trzecia córka Lusia wyszła za męża i ja
zostatem znówu sama. Z powodu
długiego syna Orestowa nachodziło
mnie z strony okupanta, robiąc co drugi
dnia rewizje sykanując mnie wy-
pytując gdzie syn i roku 17-tego
stycznia 1945 odjechał się ponownie
wielko rewizji u mnie - ponieważ
zbiłto dwóch oficerów polskich -
jeden został zabity i rozstrzelany,
długo martwił się pomyślał się do
Rybnika - mając adres mój.

Z okropnymi ranami na nogach -
staratem się razem z córką ocyścić
dając opatrunków pies woy żeby mógł
wrócić do Krakowa. Blokady naszego
domu nie miały, domiost SS manom
że ktoś odemnie wychłto rano wyjechał

i na tym dla mnie skończona, lat
dziesiąt morderczym wojsku roduis-
kiem zwołowano mnie 25 lutego
1945 roku.

W czasie ruchu zbójczego III. Powsta-
nia 1921 r. brałam czynny udział
w charakterze sanitariuszki w polowym
szpitalu w Dzierżowicach, niostam
pomoc dla ciężko rannych Powstań-
ców Śl. - jak również z rozkazu przewozić
w drewnianym wózku krótką broń
i naboje pod ol - cz Dzierżka Antoniego
(Nowód)

Buczkowa Maria

IV Korespondencja

- 1) List Marii Berezek do Ireny Królikowskiej z 1968r
dot. Wyższej aukiety
rękopis, oryg. K.1. s.1
- 2) List Marii Berezek do Ireny Królikowskiej z datą
Racibórz 18 x 1968r (Treść: nawiązanie do listów z wspomnień)
rękopis, oryg. K.1. s.2 (podpis)
- 3) List M. Berezek do I. Królikowskiej z datą Racibórz 26 i 1969
rękopis, oryg. K.1. s.1 (podpis)

Kochana Poleśianko!

Bardzo przepraszam, że przysyłam
to. Ataki w twojej kopercie. W ma-
braku ^{dużych} kopert i dlatego nie sta wysyłka
trochę odciągnięta, zaś do mojej koperty
by ta Ataki nie wysła.

Łyżce Zdrowych i Wesołych
Świąt Bożego Narodzenia
i Łosiego Nowego Roku.

Buczkowa Maria

chr. 1) i 2) jest, gdy po Janie Wichtorowskim
jeszcze pracowałam chr. 3) jako emerytka
proszę o zwrot tych rzeczy

Pużeszellaria
po Janie Wichterowskim

Racibórz, dnia 18. XI. 1968

26/1

Racibórz
ul. Hołciński 2a

Droga Hołcińko!

Tu wielkiemu zdziwieniu pożałowałam zrobić Drogiej Hołcińce
donieść, że leżałam poważnie chora w Szpitalu zataczam umiarkowanie
i żadnej ctności nie otrzymałam, może ktoś z domowników już
przypuszczał, że umrę, więc bardzo mi przykro, że Droga Hołcińska
musi się po raz drugi fatygować. Co do Warszawy, to zawsze i niej
myśle, że tam mieszkała już przed wojną na ul. Poduena 5 m. 5
moja córka Janina Popiołkówna, bardzo bym prosiła, aby Droga
Hołcińska raczyła wystuchać choć troszkę z mego życia podczas
okupacji. Córka była żoną obecnego Prorektora prof. Dr. Kazimierza
Popiołka, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, agineta
w dniu 6-go Września 1944 w obronie Warszawy i leży pochowana
w Powązkach, ależ Dominika Gen. Sierżanta, w rad. 11. ty grób
7 m. 7, kwatery 22 druga. Bardzo mnie wkurza, gdy pomnę o Warszawie.
Jeszcze w jej ostatnim liście prosił mnie, abym z najmłodszym
synem przyjechałam do Warszawy, lecz się bałam, że mieszkałam
wówczas w Rybniku (rodzime miasto) między wrogami, którzy mnie
pilnowali na każdym kroku, tym bardziej, że mój drugi syn uciekł przed
wojskiem niemieckim, mając wówczas 20 lat i zapanował go w Krakowie
i wsadzili skopanego do Monteluppiach, stamtąd wynieśli go do Tarnowa
po czym do Civićima, lecz mimo tych ciężkich tortur wytrzymałam do
konca, jest Inwalida ma rękę i drugiego syna przy wojsku w Lublinie.
Tylko ten jeden syn mi się uratował, dwóch mi zginęło, bo to synowie
Konstanta Śląskiego, dlatego chcieli ich pozbyć. Moja renta po mężu, jako
Inwalidzie wojny światowej mi Hitlerzy nie dali, żyłam z Tarki i siostr
które się zemną dzieliły i rodz. Popiołków mi przysyłał przez Bank
Dewiz. Właśnie jako dowód przysyłał odcinek. Proszę się na mnie

nie gniewać, że Złogiej Poleżance tyle czasu zabieram. Jest mi
 lepiej, gdy się mogę podzielić z moimi troskami. Węc jestem Buszkowa
 po Janie Wichtorowskim. Brałam udział w Plebiscycie i u boka mego
 męża — " — udział w Powstaniach Śląsk. Pozwodziłam ^{domem} krótką bronią
 w nosku dziecięciem na miejsce, które mi powierzono. Moja mała
 zmarła w roku 1931 zostało mi trzech synów i trzy córki, dwóch
 synów mi zginęło i córka w Warszawie (Jamina Topolowska) pozostały
 dwie córki i jedyn syn, który wrócił jako invalida z Łódzima.

Po Wyzwoleniu Łw. Radzieckiego zgłosiłam się do pracy do Paciborza
 w roku 1945 i byłam kier. Kuchni Oficerskiego. Wyjechałam po raz drugi
 za męża do Józefa Buszka, sędziny Łw. Polaków za Czerwą, zmarła
 w roku 1952. Po likwidacji Kuchni Oficerskiego przyjęto mnie jako
 sekretarza biurowego do Zarządu Miejskiego, obecnie Miejska Rada Narodowa w Paciborzu
 której się przyczyniła Praca Społeczna dla Polski Ludowej. W roku 1958
 przeszedłam na emeryturę. Żałuję bardzo, że już tu nie jestem
 bo bym jeszcze pracowała dla naszej Wspaniałej Polski Socjalistycznej.

Droga Poleżanko! Proszę o pomoc przytacie dowody, które będą
 naprawdę potrzebne, tylko bym bardzo prosiła o zwrot, gdyż mogą
 się jeszcze przydać moim pozostałym i mojej Prawnuczce, których
 już mam 7 miłośników.

Larytam serdeczne pozdrowienia i miły
 uścisk dłońmi

Zawsze wdzięczna
 Buszka Maria po Janie Wichtorowskim

załączam:

- 1) Zwolnienie z Szpitala
- 2) Rodzinek od pięćdziesiąt w. wy.
- 3) Obwieszczenie Komendanta
- 4) Zaświadczenie męża i mojego
- 5) dom. i zatrud. pracy
- 6) w Kuchni Oficerskiej
- 7) Zaświ. Henryka Gopiodow.
- 8) w Rybniku
- 9) Zaświ. nominacji
- 10) i zwolnienie z pracy

przytacie znanaki
 na zwrot tych rzeczy.

przepraszam za błędy

Racibórz, dnia 26. I. 69.

Droga Poleżanko!

Pozdrawiam serdecznie i życzę w tym
nowym Roku: Wzrostkiego Najlepszego,
Zdrowia i Cierpkiej Pracy!

Mam pierwszą prośbę do Poleżanki!'
Mianowicie: mam dwóch wnuków przy
wojsku, obaj proszą o sędzią moją, a ja
już nie mam żadnych, więc przyrzek-
łam, że im w krótko przyślę, lecz się
Poleżance przyrzekam, że się już przez
te ostatnie choroby bardzo zmieniłam i że
wyglądam, więc bardzo proszę o zwrot moich
fotografii, gdyż tam jeszcze jako tako wyglądam,
ciężko moje wnuki i prawnuki mają swoją
babcię i prababcię jeszcze z młodszych lat.

Z góry dziękuję za facyję.

pozdrawiam

Buczkowa Maria

Racibórz

Woj. Cieskie

ul. Hościński 2^a

i

T. 2992/LSK

III Gustawie Slegzie
~~2000, 1921r.~~ 1921r.

BUCZEK MARIA

Zródło informacji:

Ankieta anonimowa
Życiorys
Korespondencja

I.K./00
27/1

1

T. 2992/Wsk

III Powstanie
Śląskie
1921r.

II v. BUCLIK Maria

IV. Wichterowska
z d. ?

Do 1945r. mieszkała w Rybniku. Mając 29 lat
uczestniczyła razem z mężem Janem Wichterowskim
w ruchu zbrojnym w 1921r w III Powstaniu Śląskim.
Brała czynny udział jako sanitariuszka w polowym
szpitalu w Dziergowicach. Niosła pomoc ciężko
rannym powstańcom Śląskim. Także z rozkazu
przełożyła krótką broń w dzieciennym wózku na
powierzone miejsce. Dziełała pod d-ty Antoniego
Zajacka

A. Raj 2014

2

Z małżeństwa z Wielkoruską (zmarła 1931r)
miała sześćoro dzieci. Trójce dzieci zmarło w czasie
okupacji. Córka Janina była żoną p. Kazimierza
Popiołka zmarła w obrodzie 29-11 1944r.
Najstarszy syn zmarł w wojsku, najmłodszy, lat 17
zmarł w Afryce

- 1) Posiadłość: Krzyż Powstańców Śląskich (31 III 1958)
- 2) Lasulionemu Opolszczyźnie (21 V 1966)
- 3) Krzyż Karkonoski (28 V 1967)

A. Roj, 2014

Buczek Maria

